

המאסף

חדש אב תקנ

שירים

א

לא אחריש בדיו ודבר נבורות וחין ערכו • רליבנ
לא נוצר אל • יוצר הכל הנהו
ולכל יצר הוא רר ויחבר חקר •
הפגע החרות תחת רגליו
ולאפסי עת לעד שם לבו קבר •
אישון אל ליל על יום ופרוש אורהו
וזמן יגבל נצח ומשוך טוב גבר
רואה בוחן כל יראה מראהו
נודר לא מתנודד מבילתי אבר •
הוא יכיל כל לא יכיל לו כל חלד •
ידו תטיב לטוב עריין הפילה
הוא אומר קברח קור • האש חום ילד •
ט א 9
הוא

(שכב)

הוא יִשְׁכֵּל עֲצָמוֹ בּוֹ בּוֹ יִשְׁכֵּל אֶשֶׁר :
הוא בל אֲדַע מַה הוּא אֵלָיו אֲחִילָה
הוא אֶחָד הוּא כִּי הוּא הוּא מִזֶּבֶךְ וְיִשָּׁר *

ב

מִרְיָה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וְמִה תִּהְיֶה

אֵל נָא לְעַד תִּמְכֵּי בְּעֻנְיִי
כִּי רַב נַפְשִׁי בְּמִלְאֵת שִׁפְקָךְ לִךְ יֵצֵר
הַכְּבִידִי אֵין נָא אֵל דְּבָרִי יֵצֵר
וְדַעִי וְרָאִי כִּי הוּא רֹאשׁ תְּחִלָּתִי *

שׁוּבִי שׁוּלְמִית שׁוּבִי לְמִנוּחֶיךָ :

לְמִנוּחַת הַכְּבוֹד שׁוּבִי אֵל בְּצֵר
אוֹלָם רַק אֵל שְׂדֵי יִהְיֶה לִךְ בְּצֵר

כִּי הוּא גֹאֵל מִשַּׁחַת אֶת חַיִּיכִי *

חֹשֶׁשׁ רַעִים רַעִים לִךְ וּשְׁכַנְיִי

קִדְשִׁי צֹם אֶתְךָ קִרְאִי בָּם עֵצֶר

הַלִּילִי הֵהָ אַתָּם חֲטָא בְּנִעֻרֵיכִי

כִּי תִשׁוּבִי אֵל אֵל יִפְרָח לִךְ נֶצֶר

מִשְׁרֵשׁ גֵּן עֲדָנוּ יִגְמֹל עֲלֵיכִי

וּבְאֶרֶץ הַחַיִּים תִּירְשִׁי עֵצֶר *

באור ספרי הקודש

(איוב קאפיטל כ"ח)

- 1 דאס ילכר האט זיינ פוגד גרובי /
דס גאלד זיינ גענגי : זיא ווערדן גלייטרט .
 - 2 איין ווירד אויס דער ערדי געפעררט /
גסטין לו ערן גטאמלן .
 - 3 ער (דער מענט) זעלט דער פֿינטערניס גרענלן
ער ערשפעהט דס אייסרמטי /
כיס לוק טטיין / דען נאלט אונד טאדמטשטען דעקט .
 - 4 ענטשטירלט איין טטראק ווא עם זאמט טרייפֿלטי /
זא איזט פֿרגעסן יעדער פֿוסטריטט /
פֿרוואַיט פֿאן מענטן / דיא עהידעק זיך דארט גרענגט .
- זיה

-
- (א) כי יש לכסף מוצא
ונקום לזהב יוקן :
- (ב) ברזל מעפר יקח
ואבן יצוק נחושה :
- (ג) קץ שם לחשך
ולכל תכלית הוא חקר
אבן אפל וצלמות :
- (ד) פרץ נחל מעב גר
הנשכחים מני רגל
דלו מאנוש נעו :
- ט כ 9 ארץ

(שִׁכָּר)

5 יֵה דִּיא עֲרֹרִי ! אָבֵן עֲנַט־פִּרְיֹט אִיהֶר בְּרֹאֲדֶם

פֶּרֹכֶט

דער גרונד איזט וויא פֿאָם פֿייאר דורך וויהלט •

6 מִין אִיהֶרֶם פֿעֶלֶם רוהט דער זאפֿפֿיהר •

היר איזט דעם גאלדסטויבט הייזאהט •

7 דִּיא באהן דאהין — קיין בערג־פֿאָל ערזאז יא יע

גייארט אויג' האט יא ניכט ערשפעהט •

8 טאָלֶט העהן טיהר האט יא יא בטרעטן •

יא וואַדלטי דער לעווע דין גאנג •

9 אבר ער (דער מענט) לעגט אן פֿעלן האנד •

קעהרט בערגי פֿאָן דער וואַרלד לוז •

10 פֿפרענגט אַזיט דעם גִּטִּין טערעא' הערפֿאר •

נון ערבליקט זיין אויג' דִּיא גראַסן טעלני •

ער

(ה) אֶרֶץ מִמְּנֶה יֵצֵא לֶחֶם

וְרִהֲתִיה נַחֲפָךְ כִּמוֹ אֵשׁ :

(ו) מִקּוֹם סִפִּיר אֲבִנִיה

וְעִפְרוֹת זֶהָב לָו :

(ז) גִּרְיָב לֹא יִרְעוּ עֵשׂ

וְלֹא שׁוֹפְרוּ עֵין אִיה :

(ח) לֹא הִרְיִכְהוּ בְּנֵי שַׁחֵן

לֹא עֹדָה עֲלֵיו שַׁחֵל :

(ט) בַּחֲלָמִישׁ שִׁלַּח יָדוֹ

חֲפָךְ מִשְׁרַשׁ הָרִים :

(י) בְּצוּרוֹת יִאֲרִים בָּקַע

וְכָל יָקָר רִאֲתָה עֵינוֹ :

מבכי

(שִׁבְחָה)

- 11 ער העאטט דער בעלי וויין /
ביט ער דס פֿרכארגני אָנס לִיכט ליהט —
12 ווא ווילן אאן אבר וויטהייט פֿיגן !
דער פֿרמונעט טאנעט — ווא איזט זי !
13 דער אענט קענט איהרי ווירדיגקייט ניכט /
אאן פֿיגט זי ניכט ביים דען לעבנדיגן דינר ערדי •
14 דער אבגורד רופט : אן איר איזט זי ניכט •
דיא טיפֿי רופט : ביים איר איזט זי ניכט •
15 אאן גאלד איזט זי ניכט פֿייל /
זיאלר וויגט איהרן וועהרט ניכטאויף •
16 איהר גלייכנאכטט איזט ווערד מוֹשִׁירס גאלד •
גאלד ערלר איזט אונד זאפֿפֿיהר •

גאלד

- (יא) מבני נהרות הבש
ותעלמה יצא אור •
(יב) והחכמה מאין תמצא
ואי זר מקום בניה •
(יג) לא ידע אנוש ערכה
ולא תמצא בארץ החיים •
(יד) תחום אמר לא בי היא
יום אמר אין עמדי •
(טו) לא יתן סגור תהרהיה
ולא ישקל כסף מחירה •
(טז) לא תסלה בכתב יופיר
בשהם יקר וספיר •
לא

(שבו)

- 17 גאלד אונד קריסטאל מיט נאאר איהר לז פרגלייכן ,
איט פראכטענעם זיט ניכט איינלוטווען .
- 18 ראזות אונד גביט ווערדי ניכט גענוג ,
יא ריינער אלס פערלעבאנג מיט דער לוג נאך ווייטהייט .
- 19 טאפא: אויס אהערנאנד מיט איהר ניכט גלייך
לז טעלן /
- גריגענס גאלד קאן איהרן וועהרט ניכט עררייכן .
- 20 וואהער קעממט זיט דען דיא ווייטהייט ?
דער פערמאנט טעטטי — ווא מיט זיט ?
- 21 יעדן לעבנדיגן אויג פראכטן ,
דעם פאל דעם האמאלט פערטעקט .
- 22 העל' אונד טאד זיט טפרעכען :
פערנהער טעטטי אונס איהר רון' . —
- גאט

(יו) לא יערכנה זהב וזכוכית

ורמורתה כלי פז :

(יח) ראמות וגביש לא יזכר

ומשך חכמה מפנינים :

(יט) לא יערכנה פמדרת כוש

בכתם טהור לא תסלה :

(כ) והחכמה מאין תבוא

ואי זה מקום בינה

(כא) ונעלמה מועני כל חי

ומעוף השמים נסתר :

(כב) יבדון ומורת אמרו

באזנינו שמוענו שמועה :

אלהים

(שבו)

- 23 גאטט קענט דען וועג צו מײַהר /
ער ווייס מײַהרן אויפֿגעטאלט .
24 אלס ער דעם ערדבאלם גרענלן איברואה /
אונטער דעם הימל אלס איברטויאטי /
25 דעם ווינדי צו וואָג זיין גוויכט /
דעם וואַטר גאב זיין אַמאָס .
26 דעם רעגן זיין גיטל /
דעם בליץ מיט דאָנער פֿארטריב דיא באַהן .
27 דאָ ערואַה ער זיט / ברעכנטי זיט /
בשטיאטי זיט / אונד ערפֿארטטי זיט טיף .
28 אונד לוס ערדן זאָהן טפראַך ער :
פֿירוואַהר ! גאטטספֿורכט זיטא דיר ווייזיהייט /
דס בעזי אידן זיטא דיר פֿרונגכט . דוד פֿיל .

(כג) אלהים הבין דרכה

והוא ידע את מקומה :

(כד) כי הוא לקצות הארץ יביט

תחת כל השמים יראה :

(כה) לעשות לרוח משקל

ומים רבין במדה :

(כו) בעשרו למטר חק

ודרך להווי קולות :

(כז) או ראה ויפדרה

הכינה וגם חקרה :

(כח) ויאמר לאדם

הן יראה אדני היא חכמה

וסור מרע בינה :

קורות העתים

מהנביאים והמנחשים אשר היו ליונים

(המשך לחדש שעבר)

בקראינו קורות לחומים וגוים בארצות מלאנו שלא היה
 בוי ולאוש אשר לא האמינו בדברי נביאים חומים
 ומנחשים / ונכל לבא המשקרים כאלה / וכל מולא פי האנשים
 הנודחים האלה היה להם כקול אל שדי / והסנה לואת / אחר
 שקלר שכל האדם לפעמים להשיג ולדעת את אשר עוה לו
 ואזה אינינו טוב / ולפעמים את הטוב בדעתו הוא נהמם רע
 וכן להפך ונכלל הדבר הזה לא נעמו עוד על שכלם ותכונתם
 ונפרטות דבר גדול כמו המלחמה או אם חלה אחד מהם
 וכדומה / ולמען השקיע חשוקת נפשם אשר כלתה ונס נכספה
 לדעת מולא הדבר / הרהבו נפשם לחשוב כי רוח ה' דבר
 בפי נביאיםם ונופלי כוז כאלה / והמשקרים האלה יודיעו להם
 את אשר מיחלים לדעת / אפס איך שנו ! נעמו על דוברי
 כוזים אשר ברו דברים מלאים בפי אשר עלה על רוחם / ואיך
 השתגעו ! כי את אשר לא יכלו לדעת ע"י שכל ותבונה אנו
 לדעת ע"י מהלך נחשים והתעופפות זכור השמים וכדומה !
 כי גם איזה עוכות היו להם / אשר קדוש אמרו להם / ויתבוננו
 עליהם איך עמו איך אכלו ואיך שמו וינחשו מזה ויגידו
 עמידות / גם בקרב הקרבנות חקרו ודרשו ויתבוננו בהם
 את אשר יהיה בנאחיות / איך נואלו ואיך טפסו ! —
 ואולם דע כי באלות האות לא האמין רק המון העם והבחינים
 כי הוא נעמו וישפטו על כוהניו המוליכים אותם בחושך ואפילה
 ויעו אותם תמיד מדרך האמת להנחותם בדרך עקלקלות /
 למען הרבות כסף וזהב / או הוד וגדולה / לא כן האיש החכם
 והנכון / הוא ידע כי הדברים האלה הנל המה מעשי ידי כהנים
 אשר

(שִׁכְט)

אשר מדיסים את העם • הוא ידע כי ה' אלהים נתן לאדם
שכל ובינה לדעת על ידם את הטוב לו ואת הרע לו / והשכל
והחכמה לבדם ינחו אותם כל ימי היותם על הארצה / ואל יטע
בדברי חלומות והנבילים / בנשקם העוף ובהליכת הבהמה
וכדומה / כי מה להם ולהאדם / הלא הוא בשגב ומרום על
בולם !

מספר הארצקל בארץ יון רב היה / והמפוארים היו
בעיר דאדאנא במחוז עפירוס / בקלאדאס /
בהיכל קרוב למילעט * והמשונח והמפורסם מכולם * היה
אַרְצָקֶל ביעלפִי / אשר לפי דעתם נתן אפאללא שם את
רוחו על הכהנת אשר נקראת פיטהיא * והכהנת הזאת
בנאה ומדבר בשם אפאללא • ובה היה משפט ופדר ננואסה •
אם בא איש לשאול את פיה / הקריבה קרבנות ועולה ועברה
את גשרה מכל דבר טמא / לא אכלה ולא שקה שלשה ימים /
ואחר מלאות זה קטרה קטורת בהיכל האליל עד שימלא כל
ההיכל עשן / ותשב על שרש הצלע (דריצו פוט) ותנח
עליה רוח אפאללא ותקננא • אבל תשובתה לא היטה נחרזה
(קאטעמאריט) כי אם באופן אשר יכול להסביר ולהספרם
בדרכים שונים / כדי שיוכל להגיד את ענמה אם לא נא ולא
גביה בדבר אשר דברה / כי כל הננאה הזאת וכדומה היה על
ידי תחבולה ומרמה / כי כאשר ספרו לנו רושמי הקורות /
פעמים הסיבה השונה נחרזה והגידה פעמיות אשר תבאנה /
אין זאת כי אם היה לה מרגלים אשר ידעו כל דבר מקטון
ועד גדול והם חפרו בבית לשמוע את אשר יעשה האדם בחדרו /
ויגלו לה / והמון העם חשב כי רוח ה' דבר בה / ובאמת
בראשונה לא התנבאה רק פעם אחת בשנה / אך לבסוף התנבאה
פעם אחת בחודש / וכן לא היו כל הימים מוכשרים להסננאות
אין זאת שהיתה ע"י תחבולה ומרמה / ובגלל הדבר הזה הייתה
לרבים תמיד זמן מקודש לשלוח מרגלים ולשמוע מה נביהם •
אפס השמר לך ידידי הקורא לאמור שנעשו הדברים האלה על
ידי

* נקראת כן על דבר הנחש פיטהיאן אשר המית אפאללא •

ידי כישוף וסד או רוח רע / חלילה לך ! כי אם כה תחשוב /
 תשקבע / למען בער שנעון / תזרח משאול וסנום נאבדון —
 הכהנת הוֹאֵת מרוב העבודה והניצוּת נבואה הוֹאֵת (כי מחזק
 קטור ועטן בהיכל היתה לפעמים כמשובע קסמר שערות ראשה
 ועיניה כלפידי אש עד כל הרואה אותה חרד מפניה וילפת)
 מתה לפעמים אחר הנבואה *) — וכאשר שלח אלכסנדר
 מלך מוקדון לדעלפיה לשאול את פי אַרְאֶקֶל אֵשׁ ילחית בדרכו
 אשר הוא הולך אֵשׁ לא ? השיבה הכהנת "הימים" האלה אינם
 מוכשרים עתה לשאול פי האליל / וימלא אלכסנדר על התשובה
 הוֹאֵת חימה / ויגש אליה ויחוק בה להוליכה בחוקה אל הסיכל /
 ותשיב לו : בני ! הן מעידך לא איש קש לקראתך ויכול /
 ואף אשה כמוי תקום לקראתך ואוכל ? ויאמר אלכסנדר : רב
 לי בתשובה הוֹאֵת ויותר לא אבקש ממך * —

מציני הצחוק ושעשועי הגוף

השעשועים האלה היו אצל היונים קדושים / ועל כן נעשו
 בימי חנם * וכונתם היו בשעשועים האלה
 לחקך כל איש ואיש לעמול ולהתניע / לעבוד עבודה סדק /
 ולחוק את גופו בעבודות / כמו שזכרנו זאת כבר למעלה
 פעמים רבות * מספר השעשועים היה ארבעה ונקראו בשמותם
 צחוק אולימפי / צחוק פיטרוי / צחוק נעמצי / צחוק
 איסטמי * הראשון נקרא כן על דבר המקום אשר נעשה שם
 הצחוק הזה / והוא היה לכבוד יופיטער / השני נעשה לכבוד
 אפאדולא אשר נקרא גם כן פיטרוס / השלישי היה לכבוד
 הערקולס / ונקרא הצחוק נעמאי / על שם הצייר אשר נעשה
 שם / והרביעי היה לכבוד נעפטון / שר הים / ונקרא איסטמי
 על שם לשון הים בקארינט / הנקרא איסטמימוס * — למנח
 בהשעשועים נתנו למתנה כתר מן עלי עפיי או עלי זית /
 או לארבערן : ואל תחשוב בלבך לאמור "מה המתנה הוֹאֵת /
 הלא

* נקראו זאת המלא מה נעים דברי המקובן ר' יהודה לוי בלמרו :
 ואם הבלם ידמו לתמיד ואירוף ?

הלא הכל היה וקטן מאוד • לא כן / כי לא למען בלוע כסף
 יגעו ועמלו בשעשועים האלה כי אם רק למען אשוק כבוד
 ותפארת מחיהם ומריעיהם / ונדלתי תשוקת הכבוד יותר
 משונות מתשוקת הכסף • — האנשים אשר עמלו כל ימי
 חייהם לשעשע בשעשועים האלה להלחם ולהאבק / נקראים
 אטלעטן / וידעת המלאכה הזאת נקראת גימנאסטיקה
 והמקום אשר חונכו שם נקרא גימנאזיום / * ולא הורסה
 לכל אחד להרשות את גבורתו בפני קהל ועדה כי אם רק להאיש
 אשר נולד בארץ יון / והיה חיש לדיק תמים / ואיש חפשי /
 לא עבד / מיני החוק היה רבים / הראשון היה ההתאבקות
 (דאס־רינגן) הנבאקים היו ערומים ומסוחים בשמן / וכל אחד
 התאמץ להפיל את חבירו הן בנח הן בצרמה / וכל מנמחם
 היה לחזיק ברגליים את אשר נבדו כי אז נפל מהרה • הנבאקים
 היותר מפורסמים בדברי הימים להיוונים היו מיראן
 מקראטאן / ופאלידאמוס אשר המית ארי חזק וגורא על
 ההר אליפוס / וילחם עם שלשה נבדרי
 דרום ונלחם וימיהם • המין השני היה הקרב (דאס־פֶּעֶכְטן)
 ההולכים לקרב היו מכוסים ידי ננתי ידיים מברזל או מנחושת /
 והמה נקראים סעסטען / ועל ראשיהם היה כובע המכסה את
 רקתם ואזניהם / וזה החוק היה מסוכן מאוד / כי כאשר
 לחמו בחרבות כלעו והלמו איש את אחיו / ופעמים הלכו מן
 המערכה כלומי פנים חסרי יד ורגל / מוכים שן ועין • המין
 השלישי הנקרא פאנקראץ היה התקשרות השנים הראשונים
 יחד • הרביעי היה הקליעה (דיטקוט, דיא וואורפֶּקול) /
 וזה היה דבר החזק : כדור גדול מעופפת או מנחושת / או
 מברזל כדור מאוד היה / והמנלחים קלעו כל אחד כדור כזה /
 והאיש אשר השליך הכדור ברחוק יותר הוא היה המנלח מכולם •
 החמישי והנכבד מכולם היה הברזן (וועטערענגן) ומיניו שלשה
 הראשון מרוץ ברזל • העמידו דבר מה למטרא ויתנו אות בקול
 שוכר ואז התחילו כל הרצים לרוץ והאיש אשר בא אל המטרא
 בראשונה / לו משפט הנלוח • השני / מרוץ על הכוס נגד
 המטרא

* השם הזה עדיין הוגה על פני החוק הנערים ללמדם מלאכה מתעבת •

(שלב)

המטרה : והשלישי והנכבד מכולם מרוץ על רכב (שטרייט-
וואגן) לפני רכב היו אסורים שנים או שלשה סוסים ובהנחן
אות רצו כל הרוכבים לקראת המטרה . שבר המנוחים היה
כבוד גדול ושם עולם לא ימחה . בראשונה נהנו על ראשו
כתר מעלי לולבים או זית או עפתיי כאשר היה עוד על
המסילה הסולבת למטרה , וכל העם קראו לפניו ויהללו אותו ,
ואחר כן הרכיבו אותו במקנה אל העיר בהמון גדול , גם
הושב המנוח כל פעם על הכסף הראשון בשעשועים הבאים ,
ולמען תת למנוח שם עולם , כמו את השנה ההיא בשם המנוח .
גם היו המנוחים חפשי מעול וסבל , וניוונו מכסף הכבוד אם
מעו ידם ולא היה להם די מחיתם , והמשוררים שררו להם
שירים , והחולנים באו , חזבו את תנחיתם בשם ויעמידו את
התנחית על המקום אשר הותן להם שם הכתר . וממעות
הממלכה שלמו שבר האומנים . —

משעשועי הנפש

כל המחברים חבורים והמשוררים התקבלו ויבואו יחד
לאלימפיא ויקראו שם את דבריהם וחבוריהם לאוני כל
הקהל , וכבוד המחבר והמשורר אשר היה שלם במלאכתו ,
גדול עד למאוד . אנשי אשהעו אהבו מאוד ומאוד את מיני
חבור השעשועים של לחוק (קאמפדיען , ווסט טפיהלצ) ושל
אבל (טראגדיען , טרויער טפיהלצ) , ויתענגו בהם מאוד ,
ונגלל הדבר הזה הקיומו שופטים בעיר אשר לפניהם יביאו איש
ואיש את מלאכתו בפנין הזה , ואת אשר הוטב בעיני השופטים ,
בחרו להראות אותו לעיני כל על ידי המחזקים (קאמפדימנטן)
אכן השופטים לא היו תמיד אנשים קמימים וישרים , רק
עשו לפעמים שלא כדת וישאו פנים לאח או למודע , וימירו
ע"י כן טוב ברע ורע בטוב . ואין פה מקום להאריך הרבה
משעשועים האלה כאשר המה חלקי מחלקי השיר והמליצה ,
ושמה ישמע עליהם ויוגד חסרונם ומעלותיהם , ולא אנוד
לך פה רק המשוררים הגדולים אשר קנו להם שם במועשים ,
ואלה הם : עשירלוס , זיפאקדעס , הייריפידעס חננו

חננו

(שִׁלֵּג)

חֲזוּרֵי אֵבֶל , *) אֵיפֶאֱלוּס , קֶרֶאֱטִינוּס , אֶרִיסְטֶאֶפֶאֱנוּס
חֲזָרוּ חֲזוּרֵי לַחֹק . גַּם כַּעֲנָאֲדֶעֶר אֲשֶׁר הָיָה
אֲלֶכְסַנְדֵּר קִנָּה לוֹ סָס וְחַפְאֶרֶת — . הַיּוֹנִיס (וְגַם הַרְוִיִּיס)
פָּזְרוּ בִּסְפָּק רַב בַּעֲבוּר שַׁעֲשׁוּעִיס הָאֵלֶּה , וְהַפְּאֵר וְהַעֲדִי אֲשֶׁר
הָיָה בְּדַבְרֵיס הָאֵלֶּה , עֲנַר הַחֹק , וְאִלּוּס הַמַּשׁוּרִיס הָאֲחֵרִינוּיס
בָּזָרוּ בַּמִּלְאכָה זֶה וְהַעֲיָנוּ מִהַמַּשׁוּרִיס הַיִּשְׁנִיס כִּי חֹכֵן וְעִלְמוֹת
הַמִּלְאכָה הִואֶּה , הִוא , יוֹפִי הַמַּעֲשֶׂה , יִקְרָת הַמַּחֲשָׁבוֹת ,
וְחַפְאֶרֶת הַהִלְיוֹה וְכֻלָּ אֵלֶּה הַעֲיָנוּ הַמַּשׁוּרִיס בְּאֶרֶץ לְרַפְת ,
בְּרִיטָאֲנִיעַן , אִיעֶאֱלִיעַ וְאֶשְׁכֵּנוּ , מִהַקְדָּמוֹנִיס . וְנֶאֱרִיךְ מִזֶּה
בְּחֲזוּרֵינוּ לַמִּלְאכָה הַשִּׁיר אֲשֶׁר יַעֲדֵתִי לָךְ פַּעַם אַחֵר אִי"ה .
וְאִךְ שֶׁהָיָה רְצוֹנִי לִפְעֹל לָךְ כָּל דָּנָר וְדָנָר אֲשֶׁר הָיָה אֵלֶּה שַׁעֲשׁוּעִי
הַיּוֹנִי , עֵתָה אֶרְאֶה כִּי לֹא אֶכְלֵל לַמִּלְאוֹת אֶת דְּבָרִי , כִּי אֵין
מִלֵּה בְּלִשׁוֹנִינוּ לִכְנוֹת בָּהֶם כָּל הַדְּבָרִיס , וְהַדְּבָר קָשָׁה לַעֲשׂוֹת
מִלּוֹת חֲדָשׁוֹת ע"י הַרְבֵּבָה , וְהָיָה גַּם אַחֵר שֶׁנַּעֲשֶׂה לֹא יִמָּאֵל תָּמוּד
חֵן בַּעֲיָנִי הַקּוֹרֵא *) עַל כֵּן יַעֲדֵתִי לָשִׁים עֵתָה יָדִי לְמוֹ
פִּי וְאֲחֵרִיס .

יֹסֵף בְּרָה בָּרֵן .

*) עֵינֵי מִיָּה כְּמִסְפָּק לְחֹדֶשׁ שֶׁעָבַר .
* *) לֹא כֵּן הַמַּשְׁבָּרִינוּ , וְהַכֶּסֶף הִוא , כִּי כָּל מִי אֲשֶׁר יִכּוֹל לִכְנוֹת דָּבָר
זֶה ע"י מִלֵּה חֲדָשָׁה , וּבְפִרְשׁוֹת כִּתְּבֵיהֶם הַמִּלֵּה הַחֲדָשָׁה מִיִּסְרָת עַל
כָּלִי הַמִּלְיוֹה וְעַפ"י הַגְּזֵרָה הַכּוֹנֶנֶה , תִּפְּאֵל עֲלֵיו בְּכֶלֶת טוֹב , וְכוּדָאִי בְּצִוִּי
כָּל קוֹרֵא וְנִשְׁכִּיל יַעֲשֶׂה הַדָּבָר , וְהָיָה יָחוּס הַמַּחֲבֵר לַהַקְוָאָה בְּלִתִּי מַשְׁכִּיל , לֹא
אֵלִיו יִשִּׁים דְּבָרָחוּ .

דְּבָרֵי הַבּוֹאֲסִפִּיס .

מכתבים שונים

לכבוד עדת חכמי לב חברת שוהרי הטוב ותושיה (א)

אד"ש תקבלו בזה ההעסק ממכתב / אשר שלח לידי איש
בריתי ושאל ממני שאבאר לו איזה מקומות בספר
המשפך / ובתוכס מה שנאמר שם בסנת חנועה הסנונית /
ויטן כי מסנת תהפכות הומן חף אני בחנועת הסנונית להביא
טרף לנתי לא יתנוי להשב רומי לעיין בדברים האלו הנריכים
דכת ללוגה להביא אל כוח החנויה / ע"כ הנני שולח לכם
ההעסק ממכתבו ישימו עיני בחינתכס עליו ואת הטוב תקבלו
ובהיות כי דורשי חכמה אחת ותכלית מגמתכס ללמד דעת את
העס ולהפין חנוות על פני חנל לכן ידעתי כי לא ירע דעיניכס
דנר הוד משפט חמת תשפטו ותקבלו חמת ממי שאמרו /
כ"ד ענדיכס המשתחזה מרחוק על הדת כבוד מעלחכס .

זרח *

ד"ל אד"ש וכרתי ימים מקדס שנתנו כשנת אחים יחד השקט
ושאנן לדרוש ולחזר בחכמות רמות לשקוד על דלתי
לימודיות זוס יום בעיין נמרץ / והיית לי לעתים להורות לי
דרך לחכמה ומשלול להבין אור בינה עפ"י דרכי הקשי הבינונים /
ועתה

(א) אגרת הזאת שלוחה לבעלי בריתי אנשי חכרת שוחרי
הטוב והתושיה / והיא כוללת השגות על שיחה שניה
בענין רבות וחכרון המיס אשר חנר ריעי ר' אהרן האללי /
ולי נקונה חמת בעלי בריתי הנ"ל לעבור עליה ולעיין בדבריה
אם כנים הם אם לא . ואחר בנותי בהם ראיתי כי דבריה
במים על קו תהו / וכל השנותיו הנל המה יחד . והנה
אליהם מה גם השגות האיש הוד גם תשובתי עליהם / והקורא
ישפוט הדין עם מי . דוד טהעאדאר מו"ל *

ועתה הנה אנכי יושב לבדי אין איש עמדי היודע לפלס נתיבות
החכמה / והנה בל לידי ספר המאסף תקופה שניה אשר לא
ראיתי עד הנה / והוא מחברת שחרי העוב והטויה שחיברו
להם יחידיו אנשים השלמים ככל מדע ובתוכו ראיתי דברי החכם
הרא"ה אשר שם דבריו כפי אדר ומידד מתנבאים במחנה העברים
סבת תנועה הסבוכית הבאה מכח המקרב אל המרכו לכח המושך
ממנו (לענטראוקרעפטע) ואיך מהכרכת שניהם תולד תנועת
הסבוב ושמחתי מאוד בראות את יופי השדור עפ"י דרכי החפז
ומליצתו הזכה / ואנש באיזה מקומות נעלם ממני ולא אוכל
לכון דעתו ולא ידעתי אל מי אפנה לכן אמרתי אלכה ואשובה
לאישי ידיד נפשי הכי נקרא שמך זרח כי זרח לישרים אור
תנועתך אשאלך הודיעני נא דעתך הרמה ותאיר עיני אש-שגיותי .

ב"ש כי ככל הגשמים הנראים וגודעים לנו על פני תבל נראה
כי סבולה אחת להם והוא שהם נוטים אל המרכו וכן
כתב אח"ו כי סבולת הנטייה מיוחדת לכל הגשמים" הנה אנכי
לא ידעתי למה בחר לו סבולה בדבר שהוא עלמית אחר אשר
נודע לנו שיש הפרש בין סבולה לעלמית והנטייה היא עלמית
לגשם אשר ברא בו יוצר הכל זכח ההוא ילכו אל המרכו וכן
מבואר בהגיון כי כל מה שימצא לדבר מה כירידת האנן למטה
נקרא בעלמות כי אלו ינוייר הסתלקתו לא יהיה מה שהוא
עתה יע"ש . (ב)

במה

(ב) נותן דברי המשיג הזה נראה שלא השכיל כלל ההפרש
בין עלם הדבר לתארו ומשיגיו . גם לא הבין דברי
הרמב"ם במלות הגיון על נכון, כי כאשר חשב המשיג שהרמב"ם
רוצה לאמור / שכל מה שימצא לדבר מה תמיד יקרא עלם
הדבר / יהיה דברי הרב הזה סותרין / כי למעלה (שער יו"ד)
אמר בזה הלשון / וכל מה שימצא לכל אישי המין תמיד ולא
יהיה מעמיד למין ההוא נקראהו סבולה / ואם כן איך יאמר
פה (בשער י"א) שנקראהו עלמות . גם לפי הנחת המשיג
הזה יאמר נא איך ילדיק דברי הרב באמרו בפרוש : (שם)
וכן

כ נחם שכתב , ויגדר הנפש הוא התפשטות כי אם קנוצץ
התוכה עץ בחור שער אל תאמר שערץ הוא במקום שער
לא כן רק ע"י נעילת העץ מתבולת השער ומקומה עתה קטון
מלפנים" בזה לא ביאר יפה סבת התבולת השער / ומדוע
מקומה עתה קטון עמה שהיה ; אבל גדר התפשטות הוא בהיות
כל גשם מחובר ומקובץ מעצמים האחדים (אזכאדן) שהם חלק
החומר וכל גשם מלאה נקבים וחלולים רבים לכן אם ינעוץ עץ
בשער יתרחבו במקום הנעילה נקבים החלולים ואגב דוחקת
יתקדשו

וְזָכַן כָּל מֵה שִׁמְלָא עַל הָרֹב נֶאֱמַר עָלָיו גַּם כֵּן שֶׁהוּא בְּעֲלֻמוֹת
הַלֵּא מֵה שִׁמְלָא עַל הָרֹב קָרָא הַרְמֵב"ס אוֹתוֹ לַמַּעֲלָה בְּפִרְשׁוֹ
(שַׁעַר יו"ד) מִקְרָה וְלֹא עָלָם י גַּם דְּבַר הַרְמֵב"ס בְּעֲלֻמוֹת
לֹא יִהְיֶה נִכְוִיט לְפִי כֹוֶנֶת הַמַּשִּׁיב / כִּי לְפִי כֹוֶנֶתוֹ לְרִיךְ שִׁאֲמַר :
נִקְרָאָהוּ עֵצָה / וְלֹא נִקְרָאָהוּ בְּעֲצָמוֹת / וְאוֹלֵם לְהוֹרֹת אֶת
הַמַּשִּׁיב הַזֶּה הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר אֲבָל פֶּה דְּבַר הָרֹב נִקְלָה / וּמִמִּלָּה
נִשְׁמַע שֶׁגַם דְּבַר רַא"ה נִכְוִיט הֵם בְּאֲמָרוֹ שֶׁנִּבְלָה אֶחָת לְכָל
הַגַּשְׁמִים וְכו' / הֵנָּה כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יִחְיֶה אֶל גִּשָּׁם אוֹ יִשְׁלַל מִמֶּנּוּ
נִקְרָאָהוּ תוֹאֵר (אֵיִיגֶנְטֶאֶשֶׁט) / כִּי אִם יִהְיֶה הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר
נִחְיֶה אֶל הַנוֹשָׁא / הַנוֹשָׁא בְּעָלְמוֹ דִּהְיִינוּ עָלָם הַנוֹשָׁא / יִהְיֶה
דְּבִירוֹתָךְ לְמוֹתָר וְלֹא הֵייוּ לְרִיבִים לַחֲיִינוּ / כֹּאלֹו תֵאֲמַר דֶּרֶךְ
דְּמִיּוֹן הַגִּשָּׁם הוּא גִשָּׁם / הֵלֵא לֹא חֲדָשָׁת דָּבָר בֹּזֵה הַמַּשְׁפָּט י
וְאוֹלֵם יֵשׁ שְׂנֵי מִיני תוֹאֲרִים אֲשֶׁר אִפֶּס קִלְתָּם הַיָּד עֲלֵיהֶם כְּכֹר
הָרֹב בְּפִרְשׁוֹ הַכ"ל (שֶׁ) הַחֲדָד תוֹאֵר קִיִּים בְּלִתי נִפְרָד בְּמַחֲשַׁבְתִּינוּ
מִהַנוֹשָׁא אוֹ תוֹאֵר עֲלֻמוֹת / דִּהְיִינוּ שֶׁלֹא נוֹכַל לִזְיֵר בְּמַחֲשַׁבְתִּינוּ
הַנוֹשָׁא בְּלִתי הַתוֹאֵר הוּא כְּמִרְאָה הִירֹק לֹוֶבֶב וּבְשִׁחְרוֹת לֹוֶסֶת י
וְהַמִּין הַשְּׂנֵי תוֹאֲרִים אֲשֶׁר מְחוֹבְרִים וְקִיִּימִים נִוֹשָׁא אֲבָל הֵי
נִפְרָדִים בְּמַחֲשַׁבְתִּינוּ לְרֹוֹי לֹוֶמֶר שֶׁאֲנַחְנוּ נוֹכַל לִזְיֵר הַנוֹשָׁא מִבְּלִי
שְׁמוֹכְרִים אֲנַחְנוּ לְחֻשׁוֹ בֹּו גַם הַתוֹאֵר הוּא / וְהוּא תוֹאֵר
בְּלִתי עֲלֻמוֹת (מִזְיֶסֶר וּוִינְטֶאֶלִיךְ) דֶּרֶךְ דְּמִיּוֹן עֲמִידָת הַלֵּב בֹּאֵשׁ
(דִּיא פִּיאָר בִּטְטֶנְדִּיקִיט דֶּעם גִּאָלֶט) הוּא תוֹאֵר לֹוֶבֶב אֲבָל
נִפְרָד בְּמַחֲשַׁבְתִּינוּ / כִּי אֲנַחְנוּ נוֹכַל לִזְיֵר אֶת הַלֵּב / מִבְּלִי
שִׁחְשׁוֹב

יתקבצו ח"קי החומר סביב מקום הנעימה ומקום העץ הוא
בחליל הגשם ולא בחלקי החומר • (ג)

ג. מ"ש גדר העולות הוא שלא ישנה לעולם מעמדו לכן אם
יהיה הגשם במנוחה כן יהיה תמיד ואם הוא בתנועה יהיה
תמיד בתנועה עד בוא כח אחר לשנות המנוחה לתנועה והתנועה
למנוחה • וכך ששכנס רב"ל בספרו ראשית לימודים שבה בזה
שכתב כי האל הטוב הטוב בכל הגופים כח העולות אשר יקרא
בשם הכבוד ע"י הכח הזה כל סגוף נח ושקט במקום אשר ינוח
אם לא יכריחו חיות מכריח להתנועע אל מקום אחר הנה
הרכיב כח העולות עם כח הכבוד ורחוקים המה מאוד כי סנת
הכבוד מכח המושך ומקרה בגשם והעולות עולות בגשם ושנה
גם בזה שהגדיר העולות לאמור שכל גוף נח ושקט אמנם גדר
העולות היא עכ"ל רא"ה הנה בזה שכתב שהכבוד מקרה היא
בגשם תמה אני כי דברים המקריים הם המשיגים שלא יתחייבו
מעולם

שנחשוב בו עמידתו באש • כי עמידתו הזה לא יודע לנו רק
ע"י דבר מה חוזה דהיינו על ידי התבונה באש • ועל פי הדברים
האלה נדקו דברי הרמב"ם באמרו כל מה וגו' נקראו בעולות
דהיינו אכחנו אומרים עליו שהוא בעולות לו ולא יפרד ממנו • ולא
שהוא באמת עולותו • ואם המחבר לא באר כל זאת בשיחותיו
מה נכך הלא הדברים האלה יולאים מכונתו אשר בה עסק •

(ג) המשיג החפץ דברים לא כן על המחבר / כי המחבר
הביא הדמיון בנעימת עץ בתוך שטוח לא להורות
ההתפשטות בגשם כאשר כתב המשיג הזה בשמו / כי אם להורות
שלא יהיה גשם אחר באותו מקום ובאותו זמן אשר בו גשם שני
(ראש יערט ייזן חייזן רויס חייזן יחאט) / וכל זאת באר
המחבר היטיב בדמיון / גם הרכיב המשיג בדבריו דברים אשר
אין להם שייכות כלל לענין הזה כי מה ענין לדבריו עולות
האחרים (ואגמאדן) ומה הוסיף בזה המשיג ? הלא אך למותר
המה / אין זאת כי להבהיל ולתפאר בידעיתו ובחכמתו /
ולהראות כי לא נעלם ממנו שם מאגדן •

(שדח)

מעלם הדבר בחיוב גמור כי אם האפשרות לכל לז יהיה אף
בלתי יהיה אמנם כל דבר שימלא לדבר מה בתמידות הנה הוא
עצמית לדבר ההוא וכיון שגם הכבוד ימלא לכל גשם בתמידות
לכן נעניי יפלא על החכם הנזכר כי אמר מקרה הוא * (ד)

גם נראה לי לבאר דעת רנ"ל לפי מה שראיתי בספרי מסלול
הענע שבדר העללות בגשם הוא כח בגשם בו יתחוק ויוכל
לעמוד נגד התנועה והיא הסבה אשר לא יתפעלו הגשמים מכל
כח החי אשר יראה לפעול בס * (ה)

הכח

(ד) באמת המחבר לא באר היטיב בזה את דבריו וקצר במקום
שהיה יכול להאריך / אבל מה בכך הלא הדברים האלה
אינם נוגעין לגוף הענין ועל כן שם אותם המחבר בהערות
וסמך על המנין * וחוכן כונת המחבר הוא כזאת : ההפרש
בין העללות לכבוד הוא שסבת העללות נמצא בתוך הגשם ולא
חוצה לו / אבל סבת הכבוד נמצא חוצה לגשם דהיינו בתוך
מרכז הארץ / כי אם נוכל לזייר גשם אחד יחידי בעולם / אז
לא יורגש בגשם הזה כבוד כלל / כי הכבוד יהיה רק על ידי
ההאטרפות שני גשמים / ואם כן לא נוכל להחליף ולהמיר
העללות בכבוד * כי המה שני דברים שונים ולא יתאחדו *

(ה) אחרי שהגדר בזה אשר הגדיר המשיג את העללות הוא
יסוד לכל בנינו ועליו סמך וישען להאריך דברי רנ"ל
נגד המחבר / על כן אמרתי לעיין היטיב בדבריו ולראות אם
יסוד מוסד הוא / כי בנפול היסוד יכול גם הענין אשר במי
עליו / הנה המשיג הניח היסוד : גדר העללות הוא כח בגשם בו
יתחוק ויכול לעמוד וכו' / ואולם כל איש משכיל ביני שעללות
הוא ציור ההעדר (איין נעגאטיווער בגריף) רצוני לומר
שמורה על העדר פעולה והעדר כוח וכן הוא כפי חוק הלשון /
(נאך דעם שפראך גברויך דריקט טרעגהייט / נור איין
אאנגל אויט / דאט נעגליך דעם דינגי קייני טהעטיגקייט
ביא וואהנט) * ואם כן איכות איך יקרא המשיג את העללות

גשם

הכח הוא משתנה בריבוי ומיעוט לפי כמות עצמים האחדים
שהם חלקי החומר אשר הורכבו מהם הגשמים .

ורחיות כל גוף יש לו שלש מרחקים והם האורך והרוחב
והגובה . והנה הכובד משתנה עם שינוי הכמות
אחת משלש אלה . משינויים יסתעפו מכמות עצמים האחדים
כי לפי רבות חלקי החומר כן ירבה וכן חלקי וגדול האורך או
הרוחב והגובה או שלשתן יחד .

ויהיה א"כ חץ הכובד משתנה לפי רבות חלקי החומר הם
העצמים האחדים .

ובהיות לפי הנזכר כי גם העצלות ישתנה לפי רבות חלקי
המעצמים אחדים / נמשך מזה כי הכובד והעצלות

אחים הם אחווים זה בזה ודנוקים יחד לא יפרדו / וא"כ חץ
הכובד עצמית בגשם .

ואם

בגשם כזה ? הלא נהפוך הוא העצלות מורה על העדר כוח !
ואם ישאל המשיב אותי אם העצלות העדר כח הפעולה / הלא
אם יפעול בגשם אחד בגשם שני לנועע אותו ממקומו והשני
מתנגד נגד פעולת הראשון ולא יתנועע רק יהיה במנוחה כמו
שהיה מקודם / ע"כ זריבין אנחנו לומר שיש להשני כח מתנגד
וכח הפועל נגד הראשון כי לולא זאת לא יהיה במנוחה / ואם
כן יהיה פה מאמר הסתירה כי לפי דברי יהיה העצלות העדר
כח ופה ראינו בחוס שיש במנוחה הואת כח הפועל ? על זאת
אשיב למשיב : בודאי הדין עמך שיש בזה כח הפועל / אבל
מדוע תחליף המנוחה הואת בעצלות מדוע תחליף הסובב עם
המסובב ? כי בודאי יש כח הפועל המתנגד כמו שיש כח הפועל
בהראשון / וכחות שווים / אבל המסובב משתי כחות האלה
שהם אל צד אחד . דרך דמיון אם תעבור אניה בים מזורח
למערב / ורוח מתנגד נגדה הולך ממערב למזרח / והיה
שתי כחות האלה (דהיינו כח הים המושך את האנייה מזורח
למערב וכח הרוח המושך את האנייה ממערב למזרח) שווים
בפעולתם / ע"כ תהיה האנייה הואת במנוחה ולא תפנה אנה

ואנה

ואם תאמר הלא רואים אנחנו כי כאשר ישאבון האויר ע"י כלי השואב הנקרא (לופטשופי) במקום אשר יכול שם העץ וכן כסף וזהב כולם יגיעו אל תחתית מקום ההוא בזמן אחד והם מתנועעים בתנועה השווה / ובהיות כי התנועה היא תולדת הכובד בהכרח נמשך מזה כי הכובד אינו כח עצמית בגשם הוכן מקרה היא *

אמור מעתה מדוע נאמר כי העללות היא כח עצמית בגשם אחרי ראינו כי בהורקת האויר ע"י הכלי השואב גם כח העללות לא יראה בו עוד כי לא יתאמץ לעמוד עוד נגד התנועה להיות שלא ימצא הניגוד כי אם במקום אשר גשם אחד הוא פועל באתר או רואים אנחנו כי כמות הניגוד המתפעל וזה החי מפועל (אקליא עט רעאקליא) שוים הם / ולפי הנודע כי כמות כח החי הוא מורכב מערך מקירת התנועה עט גפילת הכובד / ואם יחלק הכפל על מדת הזמן ילא כמות כח החי / ומבחינת הכלי השואב ידענו שבמקום השואב מאויר תנועת כל הגשמים שוים זה לזה נמשך מזה שבלי יכולת אחד מכל הגשמים לפעול בחיברו ובמה יודע איפוא כי יש כח העללות עצמית לגשם הלא במקרה הכובד גם להעללות יקרה *

גם

ואזנה / כי אף שיש פה שתי כחות הפועלות מכל מקום המוכנה מהם והיא המנוחה $\bigcirc =$ אבל המנוחה הזאת לא נוכל לקרוא בשם עללות / כי המנוחה הזאת לא היתה מטעם עללות כי אם על ידי כח הפועל והמתפעל (אקליא עט רעאקליא) ועל פי הדברים האלה נכל יסוד המשיג הזה וכל הלמודים אשר נזהר עלינו לא יתכנו כלל על העללות כאשר חשב המשיג כי אם על כח הפועל והמתפעל * ואולם אם תראה לדעת מה היא העללות שמעני ואחזה לך * הנה כבר אמרתי שהשם עללות מורה על העדר הקניין והנה ההפרש בין חיות (לעבן) ובין בלתי-חיות (לעבאזויגקייט) הוא שבראשון יש כח לתנועה מעצמו / אבל בבלתי-חיות אין בו כח לתנועה מעצמו כי אם יבוא כח אחר חוזה לו אשר יגיע אותו ממקומו * והבלתי-חיות הזאת

(שמוא)

גם מ"ס בפשיטות שהפלות הטבעיות בגשם הוא גורם שאם
הגוף בתנועה לא יגור עוד עד יעבור בו גשם אחר .
הנה לפי העולה על הרוח בהשקפה ראשונה ידמה שיהיה זה
ממאמר הסתירה אך מסכת העולה תולד התנועה עד אין סוף
ואף שנמצא כן בפסרי התחלת יסודי הטבע עם כל זה הוא קשה
לשמוע ולהבין והמתחילים ילאו למצוא מנוח לנפשם בדבר זה
שהסבה סותרת בעצמה למסוגל ממנה . (1)

אמנם אמרתי לקרב הדבר אל השכל שלא יהיה הדבר זה
בעיני המתחיל , וטעם זה אבאר מהות התנועה
ואיך גשם יפעול באחר להוסיף חת בחו לגשם אחר עד
שמבחו גשם השני יתנועע .

בי הנה היוצר כל היצורים שם בטבע כל גשם כח התנועה
וזה נודע ע"י בחינות הרבה ואחת מהם הוא / אם נשים
בכלי אשר מקום יש בו רחב / חול הדק ונדחף הכל ללך לפון
יתנועע החול בקומו לדרום ובהיות כי תנועת החול הוא ללך
שכנגד

הואת יקרא גשם עלולות , ואחרי שאין בו כח על כן לא יקרא
גשם כח עלולות כי אם גשם חוק העלולות (דאט גזען) דער
טרעגהייט) וידעתי גם ידעתי כי יש עוד מה מילים לבאר
הענין הזה אשר עמוק מאוד / אך אין כונתי פה בזה כי אם
להשיב לשואל דבר ולהראותו כי לא הבין על נכון דברי המחבר
ונחנם השיב עליו .

(1) מה שראה המשיג בזה להיטיב דברי המחבר אך למותר
הוא כי כאשר כבר אמרתי כל הדברים האלה נאמרים
רק בהערות ואינם שייכן לנוף הענין אשר בו עסק המחבר ,
וע"כ קצר בהם כי סמך על המבין / ומי אשר לא יכול להבין
ידלב עליהם , כי המחבר הביא רק אגב גררא . ולא ידעתי
מדוע אחז המשיג הזה תמיד רק בשולי היריעה , ולא שם
עינו ולבו אל גוף הדבר , גם שקר ענה המשיג במחבר , כי
המחבר לא אמר שעל ידי העלולות תהיה התנועה כאשר כתב
המשיג בשמו , כי כן דברי המחבר והעלולות והוא שלא יסנה לעולם
מפמדו

(שומב)

שכנגד הדחיפה בכנרת שתנועת החול לא יסובב מדחיפת הכלי
ללד לפון רק תנועת החול ללד דרום הוא בזה מכת הנגוד לכן
אם יתנועע הכלי ע"י הדחיפה ללד זה יתנועע החול ע"י
שיקחוק לעלור זאת התנועה ללד שכנגדה / ובסיוט כן גם כח
הנגוד יחשב לכח חי * (1)

ביעבור קצון האחדים בנשם וקטורים יחד בקשר של קיימא
כלי הכנס בו גוף אחר וזה הכח נראה בו לכל ללד
כי יעמוד לכל רוח נגד גוף אחר העלור בעדו מבלי יכולת
לנזק

ומעמדו אם לא יהיה דבר אחר חוץ לו המכריחו לשנות ולכן
ז"אם יהיה הנשם בתנועה יהיה תמיד בתנועה ההיא ובאותו
זמנהירות התנועה ואם יהיה במנוחה יהיה תמיד במנוחה עד
לזו יבוא כח אחר המכריחו לשנות המנוחה אל התנועה או
"התנועה אל המנוחה" / ואם כן איפוא אמר המחבר
שהעלול תוליד התנועה ?

(2) קמה אני מאוד על המשיג איך יאמר שהיולר שם נטבע
כל גשם כח התנועה / הלא נודע לכל הוא שיש גשמים
בלתי חיים ואין להם כח התנועה (כאשר הערותי למעלה
הפרש בין חיות ובין בלתי חיות הערה ה') * ואיך יאמר
כדבר הזה אשר אין לו שחר ! גם המופת אשר נתן על זאת
הכל הוא ורוח ישארו כי אמר / ואם נשים בכלי אשר מקום מושבו
ינחש חול הדק ונדחף הכל ללד לפון יתנועע החול בתוכו
לדרוכ * האם יחשוב האיש הזה ששבת התנועה הזאת היא
על ידי הכח אשר שם היולר בכל נשם ? שקר הוא כי אם שבת
התנועה הזאת היא על ידי הסגולה המיוחדת לכל גשמים שנוטים
אל מרכז / נוטים גם כן בעיני החול הקרובים לשפת הכלי
לפול למטה / מסבת כונסם * ואחר שנפלו ברעיים האלה /
יפלו גם כן הרעיים אשר למעלה מהם וגם מעטם הנ"ל מסבת
כונסם כי אין עתה דבר מה תחתיה המתנגד להם ויעמוד לשטנם
מלפני / וכן הולכים ונופלים כל הרעיים * אבל לא מעטם
אשר חשב המשיג / ואם נאמין לדברי המשיג באמרו משה
נודע

לכא במקומו וכחות הטבע כרגע לא ישתנו לכן בהכרח כי יש
לכל גשם כח התנועה אשר הטביע בו יוצר הכל ובכח ההוא
הוא מתנועע לכל דבר בכל עת בכל רגע * (ח)

אמנם מה שאמננו

רואים בוף

שקט ונח במקום אחד

הוא לא יהיה סתירה

למה שהאמננו וסבת הנחתו היא זאת כי אם ד"מ אם יהיה לכח
כדור ג"א שזרכו יהיה נקודה * הנה הגשם ההוא חלק והלך
לו כוחותיו לרוחות מתנגדים כי בכח ג"י שהוא חזי אלכסון
יתחוק להתנועע ללד ג ובכח י"א יתחוק לעמוד להתנועע ללד
א ובסיוט כי קו ג"י וקו י"א שוים הם כמזוהר ביסודי אקלידס
בדר ט"ו בהכרח ינוח הגשם וישכב במקום ההוא מבלי יכולת
להתנועע עמו ללד אחד / וכן נאמר כי זאת הסבה בכל
הגשמים שינוחו על משכבם במרכז הכובד *

אך כל זה שאמרנו הוא צעוד שלא יפעול בו בוף אחר אמנם
בו גשם אחר ד"מ שדחף כדור ב כדור ג"א ויהיה
במשלנו כח החי והוא כח התנועה כדור ג"א לכל דבר חמשים
מעלות כפי מדת חזי האלכסון כ"ג הנה אם כמות כח החי
בכדור ב עולה כך למ"ד מעלות ובכח ההוא ילך במרוצתו
לפעול בנקודה ג בהכרח ימשיך הכדור ג"א לפעול כנגדו
בכח למ"ד מעלות והיינו שלא ישאיר מכת התנועה שהיה לו ללד
ג כמות חזי אלכסון והיה חמשים מעלות כי אם היתרון והוא
כ' מעלות כי בכח למ"ד מעלות הוא פועל ההתנגדות וכן ה"ה
יחשב

גודע ע"י בחינות הרבה וכו' תמה אני מדוע בחר המשיב
בהחיה היוקר ברועה *

(ח) הנני אודה ולא אבוש שלא הבנתי בזה דברי המשיב מה
דעתו לאמור / כי אמנם שלכל גשם יש מקום מיוחד
ואין שני גשמים במקום אחד אבל מה שייכות יש בזה עם
התנועה סוף הדבר לא ידעתי תפרשו *

(ש'מר)

יחשב כחת ונשאר לו עוד כח החי כ' מעלות / ובהיות כי כח
התנועה לזר א' הוא ג"כ חמשים מעלות כ"ב בהכרח יהיה כח
החי לזר א' יותר מכח התנועה ג' כ' מעלות לכן יתנועע
הכדור בכח החי שהוא כ' מעלות והוא כערך היתרון •

ובזה יובן ולא נאמר עוד כי מסנת העולה אשר היא בנשט
תסובב התנועה כי אם מכח הכח התנועה אשר האל
העוב הניח בעצמו כל היזורים וכל הגשמים יש להם כח התנועה
בתמידות השקט לא יוכלו עוד שינוחו על מרכו הכובד •
ומעתה נדון נמי דברי רב"ל בספרו ראשית לימודים •

ומ"ש וז"ל כתב החכם אריסטו שאלו היה הכדור הארצי נקוב
עד מרכזו או מעבר לעבר הנה הכובד הנופל בו לא
יעבור מרכזו והלאה כי שם מקומו / והחכם איילער הוכיח
מזה כי הכובד אין עולמות לגשם כי נניח הגשם בחוק המרכז לא
יהיה לו נטייה כלל למטה לפי זה לא יהיה לו כובד / וכתב
הרמ"ה לפי קצת שכלי לא יספיק זה כי לא נאות לאמור על
הגשם הנה שאין לו כובד כלל בכח לפי שלא יראה בפועל הכי
נאמר ד"מ על האבן מאגנטיט שאין לו כח להמשיך הצרול אליה
בעת שהיא מונחת בוויית ואין לה צרול להראות כחה זה בפועל
עכ"ל • בזה תמה אני מאוד על דבריו כי מחיוב הקודם לא
תולד חיוב הנמשך / כי אחרי אשר בעינינו ראינו שהאבן מאגנטיט
מושך הצרול אליו בודאי נודע לנו כי כח ההוא נשאר בו אף
שאין עתה הצרול אליו וכמו שלא יכוח אם נבחלת עד אשר יגיע
בו כן לא נראה פעולת המשיכה עד כי יניח צרול אליו •
אמנם המשפט הזה שהכובד הוא בעלמית ודאי משפט נמנע
הוא כי אם יהיה בעלמית הלא נכחו או כן עתה כשיניח במרכז
הכדור הנקוב מעבר לעבר כי יכול הנופל ממנו והלאה לכן
הוכיח מזה האדון החכם איילער שאין הכובד עולמית • (ט)

ואבל תמה אנכי על החכם הנ"ל / כי לדעת מסנת הכובד
מסובב שלא יכול ממרכזו והלאה והוא כי אחרי הכובד
ונגלה לנו כי הארץ ככדור / וכמו שאנחנו יושבים פה על פני
האדמה

(שמה)

הארץ כן נוכח כפות רגליו שכנו בני אדם ובאשר ירד הנשם
והשלב מן השמים לכסות הארץ כי יפלו נכח הכובד על הארץ
ומטעים נכח שהוא אל כן אם ימלאו העצים נשם נוכח כפות
רגליו על הארץ יריקו ונח כובדם יפלו על הארץ נוכח כפות

רגליו והנשיה היא אל המרכז ובכלל נחמד
כל הנופל יכול למטה ויקרב נכחו הוא נח
הכובד אל המרכז ובד"מ אם יפול באופק
אשר אנחנו שוכנים עליו נשם ב יכול נכח
הכובד ונכח ההוא יהיה נוטה אל המרכז ואם
יהיה נקוב עד המרכז א יגיע נשם נשם ג
הנופל נוכח כפות רגליו ילך נכח הכובד
ונשייתו אל מרכז א ובהיות כן הכל שב אל
מקום אחד / ומעשה אם הנשם ג הוכרח
ליפול למטה אל מרכז א אף כי אם יהיה
מונח במרכז אף כי יהיה חלול מעבר לעבר
לא יכול ממנו והלאה כל עת שיהיה נוטה ליכול
בכ כובדו שלא יעזוב את מקומו / והבן * (י)

וירד לא אטריח אותך זאת הפעם ידיד נפשי בחון נא
דברים האלו על מאוזני יושר וזאת ידעתי כי מלאתי
סן בעיניך * דברי אלהך אשר בפשו קשורה בנפשך *

פרץ

(ט) המשיג הזה קמה על המחצר / וקמה על החכם
איילער / ואני קמה על תמימותו / כי האריך פה
בדברים רבים אשר אינם נודעים כלל לעיניו פה ואין לי חפץ
בהם אם אודה לדבריו אם אכחישם / כי יולאים מונותינו /
ואם את נפש המשיג להודיע ידיעותיו וידעם בספר מיוחד
כי אין כאן מקומם *

לולי

(שמו)

בקורת ספרים חדשים

המשך בקורת ספר שירי תפארת

(עיין הדש ניסן העבר)

לולי רב המחבר הזה איש רב המליצה ונודע בקרב אנשי
דורו לשם ולתפארת / ולולא הזה חבורו זה חבור יקר
הערך / אשר ישים בו איש ישראל כמולא סלל רב / ואשר
כבר קודם גדול אחד מחכמי גערמאניען מומים ימימה לראות
שיר על מעשי משה וספור ילידת מלכים ממשורר עברי *)
וענינו

(*) אלה דברי החכם החוקר והמשורר הגדול העררר בחבורו
הגדול פאם גייסט דער העברעאישן פאעזיע חלק שני
ז' ע"ח אשר אליגנו לפניהם כלשוננו וכדבריו / ז"ל : איך
וואונדערט / דאס וויר ביים זא וואנאן העברעישן העלדנא
גדיכטן אונזרר שפראכי / נאך קייני עפאפעז איבר ואומ
האבן דיא עררעטונג איינס פאלקס אומ דער קענטשטאנט
אונד דיא בילדונג דעס זעלבן לוס רייקטן גאטשטדיהנט
אונד פרייאטן שטאט זא אלטער לייטן / וועהרי / דינקט
איך / איין עדלער טעהאא אלס אבענטיהר אין סלאכטן
אונד רייטן / דער עלטסט געלגעבר דען וויר קענן /
ריכטיג אידענן אינס ווערק . דיא אונס אין וואנאן נאך
יעלט לו ביא אונד לו האך זינד . דיא גשיכטי זיינס זעבנס
זייט פאלז וואונדערבאהרר אבועסלונג . אין עגיסטן
גבאהרן אונד ער לאגן / פראגנט ער איך : זעלבט פאטרי
אטיס : זיין ברנן אין דער ווייט / דער וועטשטרייט
ד

דעט

נעינינו ראינו איך ספרו חכמי עם זה בקהלם את גדולת השיר
ומפארתו (**), לא היה לי המבקר מאומה לדבר על המהדרת
הזאת ! כי אם המלא ימלא בו לפעמים חיה שניה וחשאת
נגד חקי החכמה הזאת / אמרתי שביאות מי יצין / ונקיתי
את המהדר מחשבות נסתרות נכלו בו / למען לא ירא לנזק
יו שנים ולחצר שורש באלה / אבל שיר איש כזה / מלאכת
נפחלי הירץ וזיויל / הוא כאבן יקרה הוכן לכליל תפארת /
לעם ביתר שאת ויקר עוז פד שלא יסתר בו שמך כחוש הסערה
ולכן

דעם גאטמס : זייער פֿעטל איט פרעה / אונד דען ווייזן
עגןפֿטלונדס / דיא אויסרייזי דורכס מעער / פֿיילר-אונד
אונד זואלקניילי / דיא גזעטלגעבונג / דיא וואונדער און
ארבעטן / זאטס דער אויסזיכט נאך ננען הינאויס / אללעס
דינעם געבי איין שטאף און דיא האנד / דער און רייכטהאט
אונד אבונדעסלונג פֿאן נאטור-קונסט-רעליגיאנס-זיסטעם
פֿעלקר / אאטעריען איט דער נאטורפֿאלסטן וואונדער
בגלייט פֿאן זעלבסט לור עפאפע / דאס איז : לויט
אלטן זיסטעם אונד העלדנערלעהונג ווירדי . דאך זעלבט
איך איט דיר קליין עקספאזיציען קיין דייטשן : זאגן
איין דייטשן עברער געזעקט האבן ! זעהן איז דער
געגנטאנד נאליאנאל : זייני אונדפֿאנגי פֿריהרי בקאנטאשט
איט דען דייטשן זייער נאליאן איזט זעהן איין עלטרי
נאזויטעט געבן / אלס און פֿאן איינס דייטשן גלעהרטן
פֿאדערן קעגני . וויר האבן דיא ביכר אאזעס / אונד ווען
וויר דאס געטלעכטערעגיסטער אונד נעבן אאזעסענדי וועגלאסן /
אונד דיא מורקגדליכסטן / איט פֿאעטיש פֿילי אונד
אינפֿאלט נוד לו זאאנסיכן : זא האבן וויר יא דיא עלטמטי
אונד עכטמטי עפאפע דער טאהטן אונד גזעטלי אאזעס .

(**) החכם המפורסר הארן הופמאנל העתיק שיר אזה חסדי הפארת :
ובקש מהרב המהדר שיעתיק את כל המהדרת לטען אשכנזי / והפליג
מאוד לדבר חסדי ומפארת השירים בחכמים שונים . ועוד הודיעו כותבי המהדרת
האמירות את נועם השירים האלו בחכמיותם .

(שימוח)

ולכן ישא נא הארון המהדר אם אתווכח עמו על איזה דבר הוקשה
בעיני / ומכיון שאלה מענה .

א

שרם כל נשימה לב על ספור הכתוב אשר מומנו לוקח נוסח
השיר / ונדעה איך כוון המשורר להציג לפנינו כתובת
אנשיו / לפי משמעות הכתוב כאשר הבינו הרב המבאר בס'
נתיבות השלום / והביאו בשם הרמב"ן ז"ל / היה פרעה שונא
את ישראל כלבו ונקש לשרשם מן הארץ / אך מיראתו שתהיה
בגידה בעין עמי הארץ להכות חנם עם אשר בא במצוות המלך
הראשון / וגם עם הארץ לא יתנו רשות למלך לעשות חנם
כזה / ואף כי בני ישראל עם רב ועצום ויעמדו נגדם להלחם
עמהם ; לכן אמר הבה בזהבמה / כלומר נערים ערמה איך
נוכל להם להחלישם אחת אחת . ואמר : פן ירבה והיה כי
תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו
ועלה בין הארץ / ר"ל שיקחנר ישראל עם שונאי מזרים /
ונלחם בנו / ונהיה כנושטם תחת יד שונאינו / או לפחות לא
יב' לנו לעזר ולהועיל נגד שונאינו / כי אם יעלה מן הארץ
ביר רמה / ויניח אותנו ביד שונאינו . כי העליה מן הארץ
לכד לא היה דבר רע בעיני פרעה אשר נקש לנרשם בכל לבו .
וכזה לא יכולתי להסכים עם באור הדב בעל נתיבות השלום
אשר הביא בשם הרשב"ם והרמ"ן וכו' עיי"ש במקומו . שפירש
שהיה ירא לאנוד ענדים . כי ראשון לא היו או ענדים נושאים
בעול / ושנית אם היתה ראשית מגמתו לאבדם לגמרי . איך
יירא כן יעלו מן הארץ ? אך הרב המליץ כוון בכתוב ועלה
מן הארץ כלומר שיעלו מארץ גושן להלחם על מזרים
ולהורישם מארצם בנחם ועוז ידם . ולפ"ז נריך לסרס
המקרא ולדרשו כך : ועלה מן הארץ ונוסף גם הוא
על שונאינו ונלחם בנו . מלבד שלא ידעתי אם נכון הדבר
לפרש ועלה מן הארץ בה"א הידיעה על ארץ גושן . ועוד
אם הארץ מוכב על גושן איך יאמה ועלה הלא מבוטא למזרים
ירידה היא כמו שמינו ועל לקראת ישראל אביו גושנה ואם
ממזרים

(שמואל)

ממלכים לנושן נאמר עליה / ע"כ מנושן למלכים נאמר ירידה .
אך יהיה איך שיהיה / בקש המליץ להציג לפנינו את המלך
פרעה כאיש אכזר ובליעל אלה חמס ושר / כמו שאמר אויב
חרף עושרו (פסוק ב) יועץ עלת און חורש רע ובליעל
(פסוק ט) ועתה נשימה לב על הדברים אשר שם המליץ
צפי פרעה בדברו אל עמו :

הנה עם זה רב הוא כדגי הים ישרוצו
אף כרגבים ירבקו עצום הוא מומנו
אם עוד כהנה ירבו תעצומות יוסיפו
אחרול ממשול במו , אחרול ממולך עלימו
בורע רמה יתקוממו בי ימרודו
מה נקל להם זאת אם מלחמה תקראנה
אז תראו עם זה נוסף גם הוא על שונאינו
גם הוא נלחם בנו עם הקמים עלינו
ומינוריהם יעלו על בנו ימושלו
ותתי חרפת עולם אל ממלכת מצרים
כי לא מושל ממשל רב נטה יד עליה
אכן אסופי הרב מאריך אחרת
מה נעשה לעם הזה ? הבה נתחבמה !

ועתה ישפטו נא הקורא המנין ! אם נמלא בדברי פרעה
דבר רשע ואון ? הלא דבר כמלך חכם הנוהג בעמו
לפי חקי חכמת הפאלי"טיקא / ואינו מניח לגרים להפרות
ולהרבות מאד באזרוסיו / כי פן ואולי למכשול ופוקה יהיה
לו . ואיך נמלא לב חורש רע בדברים כאלה ביאס מפי מלך
אל עמו ? ומה מאד הפליג המליץ לציירו כמלך נבון וחכם
מדיני בחמתו את דבריו לאמר :

כי חכמה תעזור עם ומלכים בה ימלכו .

לא ידעתי מי הביא את המסורר לאמר שגאלו שרי מזרים —
וכו'. הכתוב טעם את ענתה ואת כורש אשר המתיקו
בגלל, כי כן דרך הכתוב לסתום את אשר איננו מנוק העניין /
ולפרוט רק את סוף העניין המשפט או המעשה אשר ילא מזה.
ואמר: וישימו עריו שרי מסים וכו' / מכל זה לא
ראיתי שגאלו שרי מזרים לתת ענה / ושהגורל לענות את
העם בסבלותם הי' מפרעה לבדו. ואם ראה המסורר ללכת
בזה כדרכו להורות שאין חכמה ואין ענה בלש רשע / וה' משר
מחשבות ערומים / מדוע נתן טעם לדבר באמרו:

שטפו תחבולות מרובה ודון גם אולת
כי פתאום אנשי שם משפחות במ נאווו
כבויו עם נהיו כדני הים נחשבו

אם זאת מגמת לבס / מי ירשע מעשיהם? איה, נא הארון
המחבר / איה עם מעמי קדם ומעמי זמננו / אשר סבל עם
בגדים וזרים לשנת אחס בארץ ולדחות את יושביה? אף —
כי עם אשר לא בדת המדינה דתיו / ואשר אין לו חלק ונחלה
בחוקי הארץ והוא עושה אגודה וקהל בפני עצמו. שלא יניחו
מוסלי הארץ לעשות בארצם קהל בחוך קהל (שעמוס אין
שטעו) / ואם אמר יאמר המחרץ / שאם בחכמת המדינה
לא יתכן כזאת / מפנת מוסר השכל ראוי להסוב אחי הגר
ולחבנו / והעד שנלעוונו על אהבת הגר בתורתנו הקדושה?
אשוב על זה / הגרים אשר היו בארץ ישראל היו יחידים
ורגום נעשו גירי זקק או נשאר אובלי נבלות / אבל מי הניחם
לעשות קהל בפני עצמם? ומי שידע קורות עמנו בימי הבית /
יודה שכל בורות אשר הגיעו אלינו היה בשנת האגדות אשר
נחשדשו בנינו. וגם מפאת חכמת הנפש יודה גם הרב המחבר
אשר עסק מימיו בחכמה זו / שאפילו באומנות וכבוד המדומה
יגר לב האדם רע על וילתו אף כי בהלחת המדינה ואשר
בעליה. מכל זה נראה שלא כיון המסורר תכונת אנשיו / אשר
בקש

בקש להבינם כרשעים וחורשי רע / ונתן ציהם דברי חכמה
הלודקים ומלדיקים את מעשיהם /

ג

הבה אם נשכיל היטב במהלך השיר הזה נראה כי כל מוגמתו
להורות את חסדי ה' הנפלאים / איך הסיב את מעשי
מלך מזרים למען ענות את העם בשכל ועבודה / לתת על
לואיהם מוטות הגלות החיל / ואיך מבית הרשע יצא בואל
ומושיע לעדת ישראל אשר גאלם באותות ובמופתים / והיה
מחוק המשורר הזה להסתלק לפני ה' ולדנקו בו / לכסות את
פועל ה' כאשר יכסהו האלהים לפני עין בשר עד אשר
יבוא יום הפקודה / ואז ח"ס כדרך המתנוזץ בחשך עין
וערפל / יראה את אותותיו / ועל לב מוקר יבוא רוח הבחינה
לצחון את אשר היה / ולקשר ברעיונו את הסבות והמסובות
וישפוט מן המאוחר אל הקדום על חכמת האלהים וסגפחותיו .
ולו בחר המשורר דרך הזה בשירו הנכבד היה עושה כפליט
לתושיה מאשר עשה . כי מחוק השיר הספוריי להביג כל פעם
את החרות והסבות המונעות את אנשיו מן האושר וההצלחה
(דיא הינדרניטי) ביתר עוז / למען עורר התפעלות בלב
הקורא / עד שיוולדו בו חמלה רחמים וחנות קנאה נגד
מתנגדיו / ותעשה לו דבר נוסא השיר כדבר נפשו (מיניערעטט) /
ותחבולות המשורר להראות פעם לין תקוה / ואחרים לרה
מחשבת את הקוקה ומגדלת את היגיו וזה ימשך לב הקורא
בחבלי התפעלות עד שתכסוף נפשו מאד מאד לדעת את
מוצא הדבר / ואז ימחר יפתח לפניו את הפדות והגאולה .
ויורה כי יד עליון כמוסה מעין בשר עשתה כל אלה / וזה אשר
יקראו לו חכמי העסעעטיקא הנפלא (דאט וואונדערבאהרי)
וההשתאות (דאט איברראטענדי) ובואת יאל המשורר ירי
קובות לאשר ולקיים כל תנאי ומוקי המלאכה הזאת .
לפי הדברים האלה אשר זכרנו / היה לו להרצ המליץ
להסתייר תכונות לבו של פרעה ולהתחיל מן (פסוק ו)
ובשורו ארץ ישראל שוכן בדר בטח וכו' .

ואחר

(שוב)

ואחר זה היה לו להביא עלת שרי לען / איך נשאו ונתנו בדין
עם מלכס / ומתוכן עלתם תלמידיה מחשבות לבס ורוע נכלתם
לאבד כל ישראל / הם ומלכס . וכבר ראיתי בשיר איש
חכם ומשורר מופלא אשר הציב בתוך שירו בית דין יושב לדון /
ואנשיו נושאים ונותנים בדין ומתוך דברי איש איש נכר תכונת
לבנו . ורוע מחשבותיו / או לדקתו . ואחר שספר הרב
המחבר שעה אחת בסבלות / היה מקום לומר שמרוע לבנו
ושנאתו אותם בלב ענה אותם כל כך . וע"ז ינעם הקריאה
לאומר :

הוי רב ארת יוצרו יועין נגר עושהו . (דף ו' ע"ב

פסוק ט"ו)

אך הרב המחבר לא שח אל לבו ללכת בדרך בזה / כי אם
ארבסירו פעם בספור פעם במחקר על גדולת האלמים
ולדקתו ובדברי מוסר השכל / וילא בזה מנדר השיר הספורי
(עפ"י עט גריט) אל נגר השיר הספורי (דידאקטישע
גריט) ואנחנו נתורה לראות / אם יעזב בזה את מלאתו
או ברע אותו .

ד

הוויכוח בין פרעה וספרה ומועה / הוא נמלץ מאד ולא
חן על כל גדושתו ומה מאד השביל החכם המשורר
לספר איך הסתירו עלתו מפני אחיותיהן / ואיך כחכמות
יראות אלמים תשיבנה דבר אל האלך . ותשליכנה מעל צוהריהן
את עול מלותיו / בדברי חן ונחת / עד שהוצרך לקבל דבריהן
כאמת . ואף שלא יכולתי לקבל את הפי' הנכבד על הכתוב
'ויעש להם בתים' / (והוא לדעתי דבר כמוס נוגע אל נמוסי
עם מזרים / אשר נעלמו מאחור) / בכל זאת בדרך אענה /
כי הלאה נועם בקראי את דבריו אלה / ושמותם ושלשמים
ונפסם כפעם מאחתי מרגוע לנפשי .

הקתימה ברפים הבאים